

УДК 321.02

Лисенко Ю. В.

*Кандидат політичних наук, доцент кафедри політології і соціології ДВНЗ
«Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»*

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА: ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ

У статті розглядаються основні підходи до трактування змісту та сутності соціальної політики. Автор статті розглядає проблеми формування соціальної політики в умовах демократизації українського суспільства. Автор звертає особливу увагу на гуманістичний підхід у трактуванні сутності соціальної політики.

Ключові слова: соціальна політика, соціальна держава, соціальна активність, людський вимір соціальної політики, демократизація, гуманізація політики.

У науковому обігу прослідковується значна різноманітність у підходах до визначення та формулювання поняття «соціальна політика». Концептуальні основи соціальної політики осмислювались на протязі багатьох століть, що відбилось у комплексі доктрин, теорій, концепцій щодо формування відносин між людиною і державою та конституювання певного суспільного устрою. На сучасному етапі трактування змісту та сутності соціальної політики у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі доповнюється й розширюється в умовах невпинного ускладнення соціальних відносин, а також під впливом процесів демократизації, глобалізації і модернізації сучасного суспільства. Як правило, політична трансформація відбувається на тлі масштабних реформ усіх елементів політичної системи суспільства, в тому числі й соціальної сфери. Утвердження традицій демократичного розвитку і пошук оптимальних шляхів розвитку демократії в Україні визначають нові вектори і особливості розвитку соціальної політики.

. Сучасна політична наука розглядає соціальну політику як складне явище. Зосереджуючись на визначенні змісту і сутності соціальної політики, необхідно відмітити таких класиків світової політичної думки, як Аристотель, Дж. Локк, Н. Макіавеллі, Т. Мор, Т. Кампанелла, Т. Гоббс, Ш. Фур'є, Г. Гегель, Л. Фон Штайн, та ін. Концептуальні підходи щодо розуміння соціальної політики знаходимо у працях зарубіжних дослід-

ників, зокрема Р. Баркера, Б. Дікона, Г. Еспінг-Андерсена, Р. Макінтайра, Ч. Лебо, У. Лоренца, Ф. Хоффера.

Аналіз наукової літератури свідчить, що проблемі формування соціальної політики в умовах демократизації присвячена значна кількість наукових робіт. Теоретико-методологічний аналіз сутності соціальної політики розглядається багатьма вітчизняними науковцями, зокрема І. Алексеєнко, О. Березовською-Чміль, С. Брехарею, М. Головатим, В. Горбатенком, В. Гошовською, О. Дороніним, О. Івановою, Л. Ільчуком, Н. Громадською, А. Крупником, Е. Лібановою, М. Михальченком, Т. Семигіною, П. Шевчуком та ін.

Аналізуючи результати попередніх досліджень і враховуючи особливості сучасного етапу політичного життя українського суспільства, варто дослідити зміни і окреслити нові трактування сутності соціальної політики, охарактеризувати підходи щодо розуміння даного поняття, зокрема обґрунтувати «людський вимір» соціальної політики.

Концептуальні основи соціальної політики осмислювались протягом багатьох століть, що знайшло відображення у комплексі існуючих теорій, доктрин, концепцій щодо суспільного устрою, взаємодії людини і суспільства, формуванні відносин між громадянином і державою.

На думку дослідниці Т. Сидоріної, найбільш значний вплив на становлення феномену соціальної політики чинили ідеї і теоретичні конструкції епохи модерну, серед яких—ліберальна доктрина, громадянське суспільство, соціальні ризики і соціальне страхування, благодійність держави й індивіда, а також теорії гуманізму, справедливості та суспільного вибору [1, с. 21]. Вітчизняні науковці Л. Юрженко і Ю. Шепіловказують, що на межі XIX–XX ст. поняття «соціальної політики» розвивалось у контексті поняття «соціальної держави», переважно розглядаючись як різновид економічної політики. Багато дослідників того часу вважали, що обов'язки соціальної держави зводяться лише до проголошення соціально-економічних прав громадян на працю, відпочинок, соціальне забезпечення тощо. Але згодом у контексті взаємозалежності людського розвитку і якості соціальної політики утверджується розуміння того, що соціальна держава покликана вирішувати значно ширше коло питань: створювати умови для забезпечення громадян роботою (соціальної зайнятості), забезпечувати прожитковий мінімум, сприяти збільшенню кількості дрібних і середніх власників, охороняти найману працю, піклуватися про освіту, культуру, охорону здоров'я тощо [2, с. 75].

Соціальна політика в її сучасному розумінні починає формуватися лише з переходом європейських держав на індустріальну стадію розвитку, з появою правової держави, демократичного устрою, громадянського суспільства, сучасної системи права [3, с. 112]. Як наголошує Г. Лопушняк, соціальна політика є явищем суспільно-історичним: вона з'являється з виникненням держави, спрямована на узгодження спільної діяльності людей та утвердження загальнодержавних пріоритетів і є регулятором взаємовідносин соціальних структур і соціальних інститутів, а також суспільного та індивідуального життя людини. Крім того, дослідниця узагальнює, що серед науковців та практиків поширеною є думка, відповідно до якої природа соціальної політики пов'язана передусім із структурним поділом суспільства на економічно сильних та економічно слабких індивідів. При цьому соціальна політика є інститутом, який має підтримувати слабких, створюючи умови для реалізації принципу соціальної справедливості [4, с. 246].

Дослідженню різноманітних аспектів соціальної політики присвячено значну кількість наукових праць, проте не існує єдиного уніфікованого підходу щодо трактування її сутності. Поглибленого дослідження потребує питання формування соціальної політики в «людському вимірі», особливостей втілення гуманістичних принципів соціальної політики на шляху демократизації українського суспільства. Необхідно визнати відсутність системного наукового доробку з проблем людського виміру соціальної політики на теоретико-практичному рівні, оскільки досліджуються лише окремі її аспекти. Виходячи з цього, актуальним є виявлення базових засад та основоположних характеристик згаданого вище виміру, виходячи з яких політика у соціальній сфері сприятиме формуванню стабільності суспільства, визнанню людини головною соціальною цінністю.

Сучасні теоретичні дослідження і практика сьогодення доводять, що соціальна політика та її реалізація нині стають більш прагматичними та орієнтованими не стільки на підтримку економічно слабких верств та консервацію існуючих соціальних імперативів, скільки на створення передумов для підвищення мотиваційного потенціалу, мобільності, трудової продуктивної активності людських ресурсів, як зазначає А. Колот [5, с. 6].

У соціальній політиці, особливо на етапі демократизації українського суспільства, як вважає вітчизняний науковець М. Головатий, пріоритету набуває людський фактор. Це особливо важливо у соціальній сфері, оскільки вона була й залишається гуманістично спрямованою

за своєю суттю, змістом, особливостями функціонування [6, с. 21]. При цьому, М. Головатий зазначає, феномен «соціальна політика» у сучасній, в тому числі вітчизняній науці більш-менш усталеного визначення не має. Часто її ототожнюють з «соціальною сферою», «гуманітарною політикою» і навіть «соціальною роботою», хоча вона має суттєві відмінності й особливості. На думку вказаного науковця, з багатьох відомих визначень найбільш поширеним і вдалим вважається таке: «Соціальна політика—це діяльність держави з управління розвитком соціальної сфери суспільства, спрямована на задоволення інтересів і потреб населення» [6, с. 11–12]. У наукових обґрунтуваннях П. Шевчука соціальна політика постає як багатовимірна система програм, служб і заходів (управлінських, регулятивних та саморегулятивних), спрямованих у соціальну сферу. Вона охоплює різноманітні напрями суспільного буття [7, с. 28].

У «Політологічному енциклопедичному словнику» Є. Головаха характеризує соціальну політику як «діяльність держави по збалансованому розвитку суспільства, забезпеченню стабільності державного управління й соціального захисту населення» [8, с. 621].

Оскільки соціальна політика завжди має місце не тільки в теорії, але й практичному житті, то, на думку російського науковця Н. Волгіна, соціальна політика – це не стільки система дій і заходів, скільки система взаємовідносин і взаємодій між соціальними групами, соціальними верствами суспільства, основою і кінцевою метою яких є людина, її добробут, соціальний захист і соціальна безпека в цілому [9, с. 21–23]. Саме тому соціальна політика визначається як багатогранний процес і складне суспільне явище, а об'єкт і предмет соціальної політики є нелінійними, багатоаспектними, системними.

У своїй фундаментальній основі соціальна політика—це напрям соціальної теорії, галузь наукових досліджень, навчальна дисципліна. Крім того, соціальну політику розглядають як сукупність теоретичних принципів і систему практичних заходів, які розробляються й реалізуються державними і недержавними органами, організаціями і установами та які спрямовані на створення необхідних умов життєдіяльності, задоволення соціальних потреб населення, створення в суспільстві сприятливого соціального клімату, в цілому поліпшення стану соціальної сфери.

Вітчизняними науковцями соціальна політика визначається як суспільний феномен, що поєднує в собі різноманітні, багатофакторні складові: конституційно-правові, інституціональні, управлінсько-

регулятивні, державні, глобальні, національні, наддержавні, громадські, гуманістичні, комунікативні, само регулятивні тощо. Це обумовлює багатоаспектність соціальної політики як суспільного явища і дозволяє виділяти вузьке і широке її розуміння. У вузькому розумінні соціальна політика розглядається як цілеспрямована діяльність, що має за мету здійснення соціального захисту, створення умов для формування безпечного соціального середовища. Соціальна політика в такому аспекті являє собою комплекс заходів, спрямованих на формування соціальних стандартів, забезпечення взаємодії суб'єктів соціально-політичного життя щодо формування соціальної безпеки людини і суспільства. У широкому розумінні соціальна політика трактується як система цілеспрямованої діяльності суб'єктів, що сформувалась в суспільстві на певному етапі його розвитку, здійснюється на основі певних принципів і засад, спрямована на забезпечення оптимального функціонування та розвитку соціальних відносин [10, с. 446].

Посилаючись на SocialPolicy. Oxford (2003) і The Blackwell IDictionaryofSocial Policy. Malden (2002), науковець Л. Якобсон узагальнює, що дефініції соціальної політики не претендують на окреслення самостійної «субстанції», а трактуються через перелік сфер діяльності, якими, наприклад, є освіта, допомога малозабезпеченим, охорона здоров'я, тощо [11, с. 53]. Іншими словами, специфіка тлумачення терміну «соціальна політика» залежить від особливостей соціально-економічного розвитку країни.

Розвиваючи такий підхід, вітчизняна дослідниця О. Іванова наводить кілька прикладів того, що в різних країнах це поняття визначають по-різному:

1) в Американській енциклопедії соціальної роботи Е. Баумхайер і А. Шорр визначили соціальну політику як напрямок дій щодо соціальних явищ з метою управління взаємовідносинами і розподілом соціальних ресурсів;

2) The Blackwell Encyclopedia of Social Work дає визначення соціальної політики Дж. Стюарта (Велика Британія) як сфери державної діяльності, відповідальної за створення та надання соціального захисту, що включає соціальні послуги та витрати [12, с. 7];

3) Т. Ганслі (Канада) визначив соціальну політику як функцію державної відповідальності за використання суспільних ресурсів, регулювання приватної діяльності, підтримку приватно-індивідуальної та колективної поведінки з метою максимізації соціальної вигоди та умов життя населення. У такій інтерпретації вона включає в себе: заходи і про-

грами, безпосередньо спрямовані на забезпечення соціальних винагород у формі прибутку або послуг, включно з освітою, охороною здоров'я, соціальним захистом та персональними соціальними службами (догляд за людиною, розвиток людини, реабілітація і профілактика); заходи, що регулюють приватну поведінку для потреб досягнення соціальних цілей, насамперед прав і обов'язків громадян, забезпечення правосуддя; заходи щодо працевлаштування; заходи стосовно сім'ї включно з сімейним правом; соціальні та інші місцеві заходи (наприклад, заходи з метою перерозподілу податків, фінансові заходи для надання робочих місць) тощо [12, с. 7–8].

Грунтовний аналіз теоретико-методологічних засад розуміння соціальної політики здійснила Т. Семигіна (монографія «Соціальна політика: історія та сучасний розвиток», (2008) [13]. Зокрема, вона розглядає сучасні уявлення про сутність соціальної політики, встановлює співвідношення соціальної держави і соціальної політики, узагальнюючи бачення вітчизняних і зарубіжних дослідників даної проблематики. Дослідниця доводить думку Б. Гасвського, який вважає, що в організаційному відношенні соціальна політика становить систему принципів, заходів і методів задоволення за допомогою політики основних потреб людини, соціальних прошарків, усього населення країни. Метою соціальної політики вчений вважає «всебічний розвиток людини основі матеріального і духовного добробуту суспільства, національну рівність, рівноправність демографічних і професійних груп населення, врахування особливостей їхнього соціального розвитку» [13, с. 39].

Узагальнюючи погляди вітчизняних і зарубіжних дослідників на сутність соціальної політики, можемо виокремити головні теоретичні підходи щодо її трактування.

Дослідниця Т. Сидоріна відмічає, що тривалий час у соціально-економічній і політичній літературі домінувала думка про те, що соціальна політика—це лише комплекс практичних заходів щодо вирішення соціальних проблем, які розробляються відповідними державними і громадськими структурами. Сутність і призначення соціальної політики зводились до захисту соціально незахищених прошарків населення (серед яких – непрацевдатне населення, пенсіонери, інваліди, молодь, багатодітні сім'ї і т. д.), а також розв'язання проблем в галузі зайнятості, безробіття тощо. На думку Т. Сидоріної, соціальна політика розглядалась дослідниками як технічна, навіть технологічна галузь, яка забезпечувала виконання інструментальної функції в суспільстві на кшталт надання соціальної допомоги, згладжування соціальної напруги переважно

за допомогою державного механізму [1, с. 21]. Однак, на наш погляд, зміст феномену соціальної політики не вичерпується провідною роллю держави та технікою вирішення соціальних проблем.

Інтегральний підхід у визначенні сутності соціальної політики виокремлюють дослідники Н. Тихонова і О. Шкаратан. Вони наголошують, що соціальна політика виявляється центром зіткнення інтересів часто протилежних у своїх поглядах соціальних груп, які ведуть боротьбу за обмежені ресурси соціальних інститутів, що формують уявлення про соціальну справедливість, загальносуспільні соціальні потреби тощо [14, с. 22].

У межах системного підходу, як зазначає вітчизняний фахівець Т. Семигіна, соціальну політику розглядають як систему, утворену формальними інститутами, що відповідають за розробку і реалізацію політичних заходів, політичними партіями, зацікавленими групами, взаємозв'язком між потребами, послугами, законами, службами, результатами впровадження соціальних програм [13, с. 62]. Дослідниця відмічає поширеність культурних теорій, що характеризує вплив культури суспільства на формування політичних інститутів, цінностей, що лежать в основі тих чи інших рішень і програм соціальної політики, яка і є частиною культури [13, с. 62].

Соціокультурний підхід у трактуванні соціальної політики визначається рівнем розвитку політичної культури та свідомості індивідів-учасників політичного процесу, що зумовлено історичними умовами їх розвитку і способом життєдіяльності. Соціокультурний підхід докорінним чином змінює зміст і понятійну конфігурацію соціальної політики, трактуючи останню як суспільну перспективу, в основі якої – можливість попередження небезпек та підтримки позитивних соціальних тенденцій.

Телеологічний підхід дозволяє поглянути на соціальну політику як на засіб досягнення політичних цілей і результатів. На думку дослідників, сутність сучасної соціальної політики проявляється не у забезпеченні соціальних потреб індивідів, а в можливості скласти позитивне враження, впливаючи на свідомість громадян, досягнути певних політичних цілей (використовуючи при цьому всі можливі сучасні політичні технології: PR, популізм та ін.) [1, с. 22]. Власне, ця концепція забезпечує розуміння сутності соціальної політики будь-якої держави з двох позицій: декларативної і реальної.

Конфліктологічний підхід окреслює розуміння соціальної політики як можливості прийняття рішень щодо розподілу благ у конфліктній

ситуації, що виникає в ході реалізації соціальних функцій суб'єктами влади щодо об'єктів соціальної політики.

Як відмічає Т. Семигіна, оскільки соціальна політика спрямована на людей, то вивчення їхнього задоволення чи незадоволення її результатами, а також прагнення змін можна вважати частиною порівняльного аналізу з використанням біхевіористичного підходу [13, с. 64].

Синергетичний підхід дозволяє трактувати соціальну політику як усвідомлену цілеспрямовану діяльність соціальних суб'єктів щодо визначення, захисту й реалізації потреб та інтересів своєї соціальної групи (класу, нації, держави) різними засобами впливу: не лише організацією, регулюванням, контролем та управлінням, а й самоорганізацією цього складного процесу. Синергетичне визначення соціальної політики забезпечує не лише більш точне її розуміння, але й активну участь всіх соціальних суб'єктів у політичній діяльності, взаєморозуміння потреб та інтересів усіма учасниками політичного життя, взаємодію між ними, взаємодопомогу і взаємовідповідальність за розв'язання соціальних проблем. Синергетичним аспектом соціальної політики, зокрема, є адекватне розуміння ролі людини як її об'єкта.

Вирішення більшості соціальних питань державою як головним суб'єктом політики змістило вирішення соціальних проблем в площину теоретико-прикладної діяльності політичних структур, певних політичних сил (політичних партій, рухів та інших політичних інститутів), що перетворило розв'язання проблем соціального характеру на інструмент, засіб здобуття й утримання влади. Таким чином, у сучасному розумінні соціальну політику можемо трактувати через призму інструменталістської концепції.

Окремо варто розглянути один з підходів, який власне пояснює важливість і виключну роль людини у здійсненні соціальної політики. Загальновідомо, що влада сама себе контролювати не в змозі, навіть за умов наявності відповідного бажання. Це завдання, як зазначає В. Горбатенко, під силу лише розвиненим структурам громадянського суспільства. Науковець обґрунтовує свою думку тим, що раніше відчужені від державного управління носії соціальних інтересів активно заявили про своє прагнення брати участь у демократичному механізмі їх реалізації [15, с. 138–140], хоча реальні механізми демократичної участі продовжують бути малодоступними для населення. Тому в даному контексті соціальну політику деякі дослідники, зокрема С. Смирнов, О. Шкаратан, В. Ярська розглядають не тільки як важливий напрямок внутрішньої політики держави, в основі якого міститься певна соці-

альна доктрина, що визначає стратегію і мету розвитку суспільства, але і як важливий напрямок діяльності інститутів громадянського суспільства [1, с. 21]. Таким чином, структурний підхід щодо пояснення сутності соціальної політики дозволяє визначити її мету, спрямованість, механізми здійснення, а також структурувати відносини між суб'єктами здійснення політики (держави і людини, держави і громадянського суспільства), діяльність яких має бути спрямована на вирішення соціальних питань та задоволення соціальних потреб усіх прошарків суспільства.

У науковій літературі зустрічається ще один аспект розуміння соціальної політики, який не повинен за зразком класичного трактування самого поняття «політика» зводитися лише до прийняття рішень у конкретній галузі, а має ґрунтуватися на формуванні свідомості людей і моральних установок суспільства в цілому. Такий підхід до розуміння соціальної політики дослідники називають гуманітарним [16, с. 37].

Людський вимір соціальної політики і її безпосередня спрямованість на людину обумовлюють формування гуманістичного підходу у трактування сутності цього поняття.

Мета соціальної політики сучасної демократичної держави полягає у формуванні та реалізації соціальних потреб людини і суспільства, забезпеченні їх соціальної безпеки. Одним з ключових показників досконалості соціальної політики можемо вважати якість життя людини (добробут населення, рівень людського розвитку, нагромадження людського капіталу тощо). Якість життя українського суспільства безпосередньо залежить від реалізації соціальної політики. Незавершеність реформування соціальної сфери негативно позначається на якості життя населення. Соціальна політика формує реальні соціальні індикатори якості життя населення. У такий спосіб визначається індекс розвитку людського потенціалу, що виражається через чотири базові показники: тривалість життя, доступність і рівень освіти, рівень доходів населення та рівень активності участі людини у політичному житті. Реалії сучасного українського суспільства окреслюють проблему визнання й утвердження людини як активного суб'єкта і відповідального об'єкта політики, в тому числі і в соціальній сфері. Оскільки соціальна політика в політичному житті українського соціуму розробляється і реалізується без активної участі громадян, які переважно погоджуються на роль «споживача» чи «спостерігача». Тому трактуванні змісту соціальної політики особливої значущості набуває застосування гуманістичного підходу, оскільки реалізація відповідних заходів на практиці вимагає

формування установок і цінностей індивіда як компетентного, активного, свідомого учасника політичного процесу.

Висновок. Наукове осмислення сутності соціальної політики відбувалося за рахунок інтеграції різних підходів, обґрунтованих у філософських і політичних теоріях, сформованих в різні історичні епохи. На сучасному етапі визначення змісту та сутності соціальної політики у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі збагачується і доповнюється. Результати аналізу і систематизації таких поглядів дозволяють стверджувати, що соціальна політика є складним комплексним поняттям, сутність якого розвивається науковцями в міждисциплінарних розвідках. На основі аналізу як «вузьких», так і «широких» трактувань визначимо, що метою соціальної політики є не тільки задоволення соціальних потреб людини, а й створення умов для формування, розвитку та оптимального функціонування соціальних відносин, всебічного розвитку соціального потенціалу людини, її самореалізації.

Досліджуючи зміни у сутності трактування соціальної політики, характеризуючи підходи щодо розуміння даного поняття було зроблено спробу виокремити актуальність обґрунтування «людського виміру» соціальної політики. Можемо констатувати актуальність гуманістичного підходу у трактуванні змісту соціальної політики, гармонізації соціальних відносин держави і людини як рівноправних та відповідальних суб'єктів соціальної політики, і особливо в посиленні особистісного впливу людини на розвиток і вдосконалення політичної ситуації та суспільно-політичних відносин в цілому. Для України це має особливе значення, оскільки тривалим виявився процес зміни й стабілізації соціальної структури суспільства, зміни ідеологічних цінностей і орієнтирів, переоцінки наявного стану суспільства в цілому. Поява і вкорінення в українському суспільстві таких явищ як соціальна напруженість, соціальне невдоволення, конфліктність у взаємодії соціальних груп свідчать про необхідність подальшого реформування соціальної сфери. Досвід розвитку соціально-політичної сфери в Україні наприкінці ХХ-початку ХХІ століття показує, що в умовах зміни політичних еліт, державної модернізації політичної системи та формування стратегій розвитку основним завданням має стати вирішення проблем, пов'язаних з потребами і прагненнями людей, подолання кризових явищ у соціальній сфері.

Список використаних джерел:

1. Сидорина Т. Ю. Социальная политика—попытка философской интерпритации / Т. Ю. Сидорина // Вопросы философии. — 2005. — № 2. — С. 20–29.
2. Юрженко Л. Конструювання моделі соціальної держави / Л. Юрженко, Ю. Шепіло // Політичний менеджмент. — 2003. — № 1. — С. 74–83.
3. Сидорина Т. Ю. Социальная политика—между экономикой и социологией / Т. Ю. Сидорина // Общественные науки и современность. — 2005. — № 6. — С. 111–120.
4. Лопушняк Г. Соціальна політика як визначальний напрям внутрішньої політики держави / Г. Лопушняк // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. — 2011. — № 2. — С. 244–251.
5. Колот А. Генезис соціальної політики під впливом глобалізації та лібералізації економічних відносин / А. Колот // Україна: аспекти праці. — 2008. — № 1. — С. 3–11.
6. Головатий М. Ф. Соціальна політика: політико-правові засади та особливості управління соціальними процесами / М. Ф. Головатий // Управлінські аспекти соціальної роботи: курс лекцій. — К: МАУП, 2002. — 376 с.
7. Шевчук П. І. Соціальна політика / Шевчук П. І. — [2-е вид.]. — Львів: Світ, 2005. — 400 с.
8. Політологічний енциклопедичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. — 2-ге вид. — К, 2004. — 736 с.
9. Социальная политика: учеб. пособие [под ред. Н. А. Волгина]. — М.: Изд-во «Экзамен», 2004. — 736 с.
10. Політологія: підручник / [за ред. Ю. Кулагіна, В. Полуріза]. — К.: Альтерпрес, 2002. — 612 с.
11. Якобсон Л. И. Социальная политика: коридоры возможностей / Л. И. Якобсон // Общественные науки и современность. — 2006. — № 2. — С. 52–66.
12. Іванова О. Соціальна політика: теоретичні аспекти / О. Іванова. — К.: Видавничий дім «КМ Академія», 2003. — 107 с.
13. Семигіна Т. Соціальна політика: історія та сучасний розвиток / Т. Семигіна. — К.: ТОВ «Агентство Україна», 2008. — 196 с.

14. Тихонова Н. Российская социальная политика: выбор без альтернативы? / Н. Тихонова, О. Шкаратан // Социс. — 2001. — № 3. — С. 22–31.
15. Горбатенко В. П. Стратегія модернізації суспільства: Україна і світ на зламі тисячоліть: [монографія] / В. П. Горбатенко. — К.: Видавничий центр «Академія», 1999. — 240 с.
16. Смирнов С. Н. Социальная политика / С. Н. Смирнов, Т. Ю. Сидорина. — М.: Изд-во ГУ ВШЭ, 2004. — 432 с.

Стаття надійшла до редакції 09.01.2015 р.

Лысенко Ю. В. Социальная политика: основные подходы к сущности понятия

В статье рассматриваются теоретические основания социальной политики, анализируются основные подходы к трактовке содержания и сущности социальной политики. Автор статьи рассматривает проблемы формирования социальной политики в условиях демократизации украинского общества. Автор обращает особое внимание на гуманистический подход в трактовке сущности социальной политики.

Ключевые слова: социальная политика, социальное государство, социальная активность, человеческое измерение социальной политики, демократизация, гуманизация политики.

Lysenko Yu. V. Social policy: the main approaches to the essence of the concept

The article discusses the theoretical basis of social policy. In the article the main theoretical approaches to the interpretation of the content and nature of social policy. The author considers the problem of forming social policy in terms of democratization of Ukrainian society. The author emphasizes the humanistic approach in the interpretation of the essence of social policy.

Keywords: social policy, social state, social activity, the human dimension of social policy, democratization, humanization policy.